

ISWK SHARING KNOWLEDGE

Class - VI
Subject- Sanskrit 3rd Language

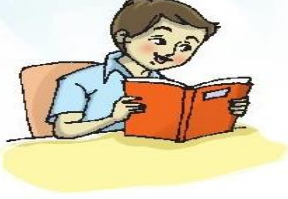
पाठः - मध्यमपुरुषः(उभयलिंगयोः)

By- Geethu praseed

4

मध्यमपुरुषः (उभयलिंगयोः)

मध्यम पुरुष का प्रयोग पुल्लिंग और स्त्रीलिंग दोनों के लिए होता है। मध्यम पुरुष के कर्ता के साथ मध्यम पुरुष की ही क्रिया का प्रयोग होता है; जैसे—

त्वं पठसि।
(तुम पढ़ते हो।)

युवां पठथः।
(तुम दोनों पढ़ते हो।)

यूयं पठथ।
(तुम सब पढ़ते हो।)

इसी प्रकार के अन्य रूप देखिए—

मध्यमपुरुषः—एकवचनम्

त्वं खादसि।
त्वं हससि।

त्वं पिबसि।
त्वं पश्यसि।

त्वं स्मरसि।
त्वं नृत्यसि।

त्वं बालः असि।
त्वं क्रीडसि।

त्वं कन्या असि।
त्वं वदसि।

मध्यमपुरुषः-द्विवचनम्

युवां तिष्ठथः।
युवां धावथः।

युवां लिखथः।
युवां हसथः।

युवां बालिके स्थः।
युवां तरथः।

युवां गायको स्थः।
युवा गायथः।

मध्यमपुरुषः-बहुवचनम्

यूयं पठथ।
यूयम् आगच्छथ।

यूयं चलथ।
यूयं वसथ।

यूयं धावथ।
यूयं त्यजथ।

यूयं सैनिकाः स्थ।
यूयं रक्षथ।
यूयं नमथ।

शब्द-शक्ति: (Word Meanings)

दच्छसल - (तुड) देते/देती हो (you) give

तलषुथः - (तुड दो) ठहरते हो (you two) stay

तरथः - (तुड दो) तैरते हो (you two) swim

वसथ - (तुड सब) रहते हो (all of you) live

तुडऑथ - (तुड सब) ऑडते हो (all of you) leave

सुथ - (तुड सब) हो (all of you) are

नई धातुएँ (New Roots)

असु - होना to be

सुथ (तलषु) - ठहरना to stay

तु (तर) - तैरना to swim

गै (गातु) - गाना to sing

वसु - रहना to live

तुडऑ - ऑडना to leave

ate Limited

सम्प्रति लेखनीयम्

1. निम्नलिखितवाक्यानि शुद्धानि कुरुत।

(निम्नलिखित वाक्यों को शुद्ध कीजिए। Correct the following sentences.)

उदाहरणम्— यूयं स्मरथः। यूयम् स्मरथ।

(क) त्वं पठसि।		(ख) युवां वदथ।	
(ग) तौ गुरुं नमथः।		(घ) त्वं पश्यथः।	
(ङ) ते पुस्तकं पठसि।		(च) त्वं क्रीडन्ति।	

2. निर्देशानुसारं वचनानि परिवर्त्य वाक्यानि लिखत।

(निर्देशानुसारं वचन बदलकर वाक्यों को लिखिए। Change the sentences as directed.)

उदाहरणम्— सः यच्छति। (बहुवचने) ते यच्छन्ति।

(क) त्वं गच्छसि।	(बहुवचने)	
(ख) यूयं हसथ।	(एकवचने)	
(ग) ते धावन्ति।	(द्विवचने)	
(घ) युवां पठथः।	(एकवचने)	
(ङ) तौ क्रीडतः।	(बहुवचने)	

भाषा-अवबोधनम्

1. रिक्तस्थानानि उचितधातुरूपैः पूरयत।

(उचित धातुरूपों से रिक्त स्थान भरिए। Fill in the blanks with correct form of the roots.)

- (क) त्वं। (पठ्) (ख) त्वं। (लिख्)
(ग) युवां। (चल्) (घ) यूयं। (नी)
(ङ) यूयं। (दृश्) (च) युवां। (गम्)

2. निम्नलिखितरिक्तस्थानेषु मञ्जूषायाः उचितकर्तृपदं चित्वा लिखत।

(निम्नलिखित रिक्त स्थानों में दी गई मंजूषा में से उचित कर्ता पद छाँटकर लिखिए। Fill in the blanks with appropriate subjects given in the box.)

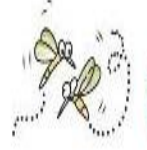
यूयम्, युवाम्, त्वम्।

- (क) स्मरसि। (ख) यच्छथः। (ग) कुरुथा।
(घ) वदसि। (ङ) रक्षथा। (च) खादथः।

3. उचितं मेलनं कुरुत।

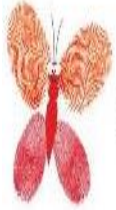
(उचित मिलान कीजिए। Match the columns.)

- (क) तौ (i) हसथ
(ख) त्वम् (ii) पततः
(ग) सः (iii) धावतः
(घ) यूयम् (iv) क्रीडसि
(ङ) ते (v) गच्छति

मूल्यपरकम्

1. किं त्वं पठनकाले सावधानं पठसि? (क्या तुम पढ़ते समय सावधानी से पढ़ते हो?)
2. किं त्वं मित्रैः सह प्रेमपूर्वकं खेलसि ईर्ष्याभावेन वा? (क्या तुम मित्रों के साथ प्यार से खेलते हो अथवा ईर्ष्या से?)

उत्तराणि ।

सम्प्रति लेखनीयम्

1. निम्नलिखितवाक्यानि शुद्धानि कुरुत । (निम्नलिखित वाक्यों को शुद्ध कीजिए । Correct the following sentences.)

(क) त्वं पठसि ।	(ख) युवां वदथः ।
(ग) तौ गुरुं नमतः ।	(घ) त्वं पश्यसि ।
(ङ) ते पुस्तकं पठन्ति ।	(च) त्वं क्रीडसि ।

2. निर्देशानुसारं वचनानि परिवर्त्य वाक्यानि लिखत । (निर्देशानुसार वचन बदलकर वाक्यों को लिखिए । Change the sentences as directed.)

(क) ययं गच्छथ ।	(ख) त्वं हससि ।
(ग) तौ धावतः ।	(घ) त्वं पठसि ।
(ङ) ते क्रीडन्ति ।	

भाषा-अवबोधनम्

1. रिक्तस्थानानि उचितधातुरूपैः पूरयत । (उचित धातुरूपों से रिक्त स्थान भरिए । Fill in the blanks with correct form of the roots.)

(क) त्वं पठसि ।	(ख) त्वं लिखसि ।
(ग) युवां चलथः ।	(घ) यूयं आनयथ ।
(ङ) यूयं पश्यथ ।	(च) युवां गच्छथः ।

2. निम्नलिखित रिक्तस्थानेषु मञ्जुषायाः उचितकर्तृपदं चित्वा लिखत । (निम्नलिखित रिक्त स्थानों में दी गई मञ्जुषा में से उचित कर्ता पद छांटकर लिखिए । Fill in the blanks with appropriate subjects given in the box.)

(क) त्वम् स्मरसि ।

(ख) युवाम् यच्छथः ।

(ग) यूयम् कुरुथ ।

(घ) त्वम् वदसि ।

(ङ) यूयम् रक्षथ ।

(च) युवाम् खादथः ।

3. उचितं मेलनं कुरुत । (उचित मिलान कीजिए । Match the columns.)

(क) तौ

(i) धावतः

(ख) त्वम्

(ii) क्रीडसि

(ग) सः

(iii) गच्छति

(घ) यूयम्

(iv) हसथ

(ङ) तै

(v) पततः

मूल्यपरकम्

1. अहं पठनकाले सावधानं पठामि ।

2. अहं मित्रैः सह प्रेमपूर्वकं खेलामि ।

धन्यवाद: |

